

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. гфн Албена Кирилова Вачева,

редовен преподавател в ЮЗУ „Н. Рилски“, Филологически факултет

Член на жури за защита на дисертационния труд „Героят и времето в кратките форми на Александър Солженицин“ за присъждане на ОНС „Доктор“ по научна специалност Руска литература, професионално направление 2.1. Филология, област на висше образование 2. Хуманитарни науки на докторант Бехра Ахмед Кортова.

Обща оценка на профила на кандидата

Податената автобиографична справка показва, че Бехра Ахмед Кортова се е обучавала в бакалавърска програма „Педагогика на обучението по български език и руски език“ и през 2010 получава образователната степен „Бакалавър“, *Учител по български език и литература и руски език*. През учебната 2012/2013 получава степен „Магистър“ (МП „Българска филология“ (направление Журналистика) в ЮЗУ „Н. Рилски“. Като редовен докторант е зачислена на 6 юли 2022 г. От 2023 година заема длъжността „специалист-библиотекар“ в Чуждоезиковата библиотека към Филологическия факултет на ЮЗУ, където работи с академични бази данни и администрира институционални хранилища. От 2024 година води упражнения като хоноруван асистент по Руска литература към ФФ на ЮЗУ „Н. Рилски“. Участва в XVII, XVIII и XIX Национални филологически четения за студенти и докторанти към ЮЗУ „Неофит Рилски“ през 2023, 2024 и 2025 г. Владее отлично турски и руски език, ползва английски.

Научни приноси на кандидата

Разглежданото изложение демонстрира ясно структурирана научна концепция, в която подборът на корпус от 8 класически разказа, 8 разказа „в две части“ и 32 „Ситнежа“ не е случаен, а позволява съпоставителен анализ между различни жанрови равнища в творчеството на Солженицин. Така се постига възможност да се проследи как един и същ философско-етически проблем се проявява както в повествователността на разказа, така и в пределно съгъстения изказ на миниатюрата.

Както е отбелязано в работата, един от основните приноси на изследването се състои в успешния опит за извеждане на типологичен модел, който притежава евристична продуктивност в две посоки. От една страна, той позволява дълбинно херменевтично уплътняване на специфичната философска система на Солженицин, отразена и в други негови произведения. От друга страна, моделът притежава потенциал за генерализация – той може да функционира като

работещ инструментариум за анализ на „други автори от епохата на тоталитаризма“, изследвайки как художественото съществува в условията на силен идеологически натиск и постоянна цензора.

Особено продуктивен е опитът за изграждане на типологични модели на героите (стр. 68–69), което функционира като аналитичен инструмент в работата. Конфронтиране на типовете и съпоставителното им разглеждане структурира динамиката на изложението. Този модел не само систематизира наблюденията върху персонажите, но и позволява да се изведе етичката йерархия в света на Солженицин. Става ясно, че героите не са просто социални типове, а носители на определени морални позиции – от съпротивляващия се и духовно устойчив човек, през пасивно наблюдаващия, до пречупения и деформиран от идеологията на системата индивид. Именно чрез релациите между тези типове се осветява драмата на човешкото съществуване в условията на тоталитарния режим в СССР.

Макар текстовете да са силно свързани с биографичния опит на автора, изследването убедително показва, че Солженицин не възпроизвежда документално реалността, а я типизира, посредством „художествена дестилация“, за да достигне до универсални смисли и заключения. Това позволява творчеството му да надхвърли конкретно-историческата си обусловеност и да се превърне в философско свидетелство за човешкото.

Анализът показва как в точката на засрещане между суверенния човешки универсум и деструктивната държавна машина се раждат новите принципи на Солженициновия тип „реализъм“. В епоха, доминирана от догмата на социалистическия реализъм, Солженицин извършва преоценка на традицията, което е абсолютно коректно отбелязано от докторантката. Посредством оголването на бита чрез детайлно, почти документално възлюбване в предметите от ежедневието, се очертават пределните лимеси на човешкото оцеляване. В тази документална суровост битът и битовото не са просто фон, а етическа категория. Чрез него се разкриват възможностите за духовен отпор на индивида на системата.

Съществен принос на анализа е и вниманието към „Ситнежите“, които често остават в периферията на литературната критика, както се отбелязва в дисертацията. Интерпретацията на лирически субект като „Субект–Съзерцател“ е особено сполучлива, тъй като откроява промяната в оптиката спрямо разказите. Тук действието е минимализирано, а акцентът пада върху вътрешното преживяване и моментното прозрение. Фрагментарността на изложението в тази част кореспондира с природата на самите текстове и позволява да се улови тяхната феноменологична структура – светът се разкрива не чрез разгърнат наративен сюжет, а чрез съзерцанието и осмислянето. В същото време трябва да се посочи, че именно тук проличава необходимостта от по-задълбочено рефериране към цялостната теоретична рамка с оглед феноменологията. Феноменологичният подход, загатнат в анализа, би могъл да бъде по-

ясно обоснован чрез връзка с философски традиции (напр. Хусерл, Мерло-Понти), което би укрепilo аргументацията и би разширило интердисциплинарния потенциал на изследването.

По отношение на времето и пространството, работата убедително показва, че при Солженицин те не са неутрални категории, а екзистенциално и семантично натоварени измерения. Времето е значимо не поради своята линейност, а поради факта, че е относително. То може да бъде разтегнато, но и компресирано така, че да се превърне в съгъстено преживяване, кореспондиращо с човешкото състояние. Примерът с лагера в „Един ден на Иван Денисович“ е показателен: изолирането на пространството води до изолиране на времето от историята, превръщайки го в затворена структура. Така се разкрива един парадокс – колкото по-ограничено е външното пространство, толкова по-интензивно се преживява вътрешното време. Същевременно изследването подчертава, че дори в този „затворен“ свят остава възможност за връзка с природното и универсалното, което функционира като антитеза на тоталитарната изолация. Тъкмо тук се проявява ключовият етически жест в творчеството на Солженицин – утвърждаване на човешкото достойнство чрез запазване на вътрешна свобода.

Оценка на представените документи в процедурата

Всички необходими документи за процедурата са приложени и са изцяло съобразени с ЗРАСРБ и правилниците на ЮЗУ „Н. Рилски“. Дисертационният труд е обсъден на заседание на Катедрата по славистика и балканистика при Филологическия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград, проведено на 7 май 2026 г. В работата липсват данни за плагиатство и некоректно отнасяне към чужди текстове и идеи. Справката за наукометричните данни показва, че във връзка с темата са осъществени три публикации, а общият брой точки възлиза на 80, колкото са необходими за участие в процедурата. Представените приноси в авторската справка могат да бъдат оценени като важни и релевантни за защитаваната образователна и научна степен „Доктор“. Авторефератът коректно представя съдържанието, организацията и основните тези на дисертацията.

Заклучение

В заключение може да се каже, че анализът ситуира работата като добре издържано методологически и интердисциплинарно изследване, което успешно съчетава близко четене с философска интерпретация. Приносите му са и в систематизацията (типология на героите, концептуализирането на времето и пространството), като се съдържа и дълбинен потенциал за по-нататъшно задълбочаване на теоретичната перспектива.

Като имам предвид приносите на „Героят и Времето в кратките форми на Александър Солженицин“, смятам, че работата изпълнява изискванията за докторско изследване. Поради това с убеденост гласувам положително за присъждането на ОНС „Доктор“ по научна специалност *Руска литература*, професионално направление 2.1. Филология, област на висше образование 2. Хуманитарни науки на докторант Бехра Ахмед Кортова.

25.05.2025

Благоевград

Рецензент:.....

Албена Вачева

STATEMENT

by Prof. Albena Kirilova Vacheva, PhD, DSc, Full-Time Faculty Member at South-West University "Neofit Rilski", Faculty of Philology

Member of the Academic Jury for the defense of the doctoral dissertation "The Hero and Time in the Short Forms of Aleksandr Solzhenitsyn" for the award of the educational and scientific degree "Doctor" (PhD) in the scientific specialty Russian Literature, professional field 2.1. Philology, higher education area 2. Humanities, submitted by the PhD candidate Behra Ahmed Kortova.

General Evaluation of the Candidate's Profile The submitted curriculum vitae indicates that Behra Ahmed Kortova completed her undergraduate studies in the Bachelor's program "Pedagogical Education in Bulgarian and Russian Languages," graduating in 2010 with a Bachelor's degree and qualification as a Teacher of Bulgarian Language and Literature and Russian Language. During the 2012/2013 academic year, she earned a Master's degree (Master's Program "Bulgarian Philology" with a specialization in Journalism) from South-West University "Neofit Rilski". She was enrolled as a full-time PhD candidate on July 6, 2022. Since 2023, she has held the position of "library specialist" at the Foreign Language Library of the Faculty of Philology at SWU, where she works with academic databases and administers institutional repositories. Since 2024, she has conducted practical seminars as a part-time Assistant Professor of Russian Literature at the Faculty of Philology, SWU "Neofit Rilski". She participated in the XVII, XVIII, and XIX National Philological Readings for Students and PhD Candidates at South-West University "Neofit Rilski" in 2023, 2024, and 2025. She has an excellent command of Turkish and Russian and a working knowledge of English.

Scientific Contributions of the Candidate

The dissertation under review demonstrates a clearly structured scholarly concept, where the selection of the corpus – comprising 8 classical short stories, 8 stories "in two parts," and 32 "Krokhotki" (Prose Miniatures) – is intentional, enabling a comparative analysis across different generic levels in Solzhenitsyn's work. This approach makes it possible to trace how a single philosophical and ethical problem manifests itself both within the narrative scope of the short story and within the highly condensed expression of the miniature.

As noted in the dissertation, one of the primary contributions of the study lies in the successful attempt to derive a typological model that possesses heuristic productivity in two directions. On the one hand, it allows for a deep hermeneutic enrichment of Solzhenitsyn's specific philosophical system as reflected in his other works. On the other hand, the model possesses potential for generalization; it can function as an effective analytical toolkit for studying "other authors from the totalitarian era," examining how artistic expression exists under conditions of intense ideological pressure and constant censorship.

The attempt to construct typological models of the characters (pp. 68–69) is particularly productive and serves as an analytical tool throughout the work. The confrontation of these types and their comparative examination structures the dynamic flow of the dissertation. This model not only systematizes observations on the characters but also allows for the delineation of the ethical hierarchy within Solzhenitsyn's world. It becomes clear that the characters are not merely social types but carriers of specific moral stances – ranging from the resisting and spiritually

resilient individual, through the passive observer, to the individual broken and deformed by the system's ideology. It is precisely through the relations between these types that the drama of human existence under the totalitarian regime in the USSR is illuminated.

Although the texts are strongly linked to the author's biographical experience, the study convincingly demonstrates that Solzhenitsyn does not merely document reality, but rather typifies it through a process of "artistic distillation" to arrive at universal meanings and conclusions. This allows his work to transcend its specific historical conditioning and transform into a philosophical testimony to the human condition.

The analysis demonstrates how the new principles of Solzhenitsyn's specific type of "realism" are born at the intersection between the sovereign human universe and the destructive state machine. In an era dominated by the dogma of socialist realism, Solzhenitsyn re-evaluates tradition – a point that has been entirely accurately identified by the PhD candidate. Through the stripping down of daily life (*byt*) via a detailed, almost documentary immersion into everyday objects, the ultimate thresholds (*limina*) of human survival are delineated. Within this documentary harshness, daily life and the mundane are not merely a background but an ethical category. Through them, the possibilities for the individual's spiritual resistance against the system are revealed.

A substantial contribution of the analysis is the attention paid to the "Krokhotki" (Prose Miniatures), which, as noted in the dissertation, frequently remain on the periphery of literary criticism. The interpretation of the lyrical subject as a "Subject-Contemplator" is particularly successful, as it highlights the shift in optics compared to the short stories. Here, action is minimized, and the emphasis falls on inner experience and momentary insight. The fragmentary nature of the exposition in this section corresponds to the very nature of the texts, making it possible to capture their phenomenological structure – the world is revealed not through an expanded narrative plot, but through contemplation and reflection. At the same time, it must be pointed out that it is precisely here that the need for a more in-depth reference to the overall theoretical framework regarding phenomenology becomes apparent. The phenomenological approach, hinted at in the analysis, could have been more clearly substantiated through a connection with philosophical traditions (e.g., Husserl, Merleau-Ponty), which would have strengthened the argumentation and expanded the interdisciplinary potential of the study.

With regard to time and space, the work convincingly demonstrates that in Solzhenitsyn's world, these are not neutral categories but existentially and semantically charged dimensions. Time is significant not due to its linearity, but due to the fact that it is relative. It can be stretched, yet it can also be compressed so as to become a condensed experience that corresponds to the human condition. The example of the camp in *One Day in the Life of Ivan Denisovich* is telling: the isolation of space leads to the isolation of time from history, transforming it into a closed structure. Thus, a paradox is revealed – the more restricted the external space, the more intensely internal time is experienced. Concurrently, the study emphasizes that even within this "closed" world, there remains a possibility for a connection with the natural and the universal, which functions as an antithesis to totalitarian isolation. It is precisely here that the key ethical gesture in Solzhenitsyn's work manifests itself – the affirmation of human dignity through the preservation of inner freedom.

Evaluation of the Documents Submitted for the Procedure

All necessary documents for the procedure have been attached and are fully compliant with the Act on Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (ADASRB) and the regulations of South-West University "Neofit Rilski". The doctoral dissertation was discussed at a meeting of the Department of Slavic and Balkan Studies at the Faculty of Philology of South-West University "Neofit Rilski" – Blagoevgrad, held on May 7, 2026. There is no evidence of plagiarism or inappropriate treatment of foreign texts and ideas in the work. The scientometric data report indicates that three publications have been carried out in connection with the topic, and the total number of points amounts to 80, which satisfies the requirements for participation in the procedure. The contributions presented in the author's abstract can be evaluated as important and relevant for the defense of the educational and scientific degree "Doctor" (PhD). The dissertation abstract (*avtoreferat*) accurately reflects the content, organization, and main theses of the dissertation.

Conclusion

In conclusion, it can be stated that the analysis situates the work as a methodologically well-sustained and interdisciplinary study that successfully combines close reading with philosophical interpretation. Its contributions also lie in systematization (character typology, conceptualization of time and space), while containing profound potential for further deepening of the theoretical perspective.

Bearing in mind the contributions of "The Hero and Time in the Short Forms of Aleksandr Solzhenitsyn," I consider that the work meets the requirements for a doctoral study. Therefore, I confidently cast a positive vote for awarding the educational and scientific degree "Doctor" (PhD) in the scientific specialty Russian Literature, professional field 2.1. Philology, higher education area 2. Humanities, to the PhD candidate Behra Ahmed Kortova.

25.05.2026

Prof. A. Vacheva

Blagoevgrad